

4.1 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

4.1.1 Inleiding

U heeft in de Zomernota 2012 het financieel herstelplan voor onze gemeente vastgesteld. Het doel van het plan is om binnen tien jaar, dus uiterlijk in 2022, de begroting op orde te hebben. Er moet dan een algemene reserve zijn, die voldoende is om de risico's op te vangen. In 2016 heeft u ijkpunten (solvabiliteit en schuldquote) vastgesteld, waaraan we meten of sprake is van blijvend financieel herstel.

In 2013 hebben we voor de hele gemeentelijke organisatie afspraken gemaakt over risicomangement. We hebben die afspraken vastgelegd in de Nota Risicomangement Gemeente Apeldoorn 2013. We hebben de afspraken in 2014 en 2015 uitgevoerd en in 2017 stappen gezet om de risicobeheersing verder te ontwikkelen.

Risicobeheersing is een cyclisch proces. In deze paragraaf geven we aan welke financiële gevolgen de risico's de komende jaren hebben. Voor de komende jaren volgen we het financiële beeld van deze MPB 2018-2021 inclusief de voorstellen die in deze begroting worden gedaan voor nieuw beleid.

We geven aan hoe veel weerstand(scapaciteit) we hebben en hoe die zich de komende jaren ontwikkelt. Zo berekenen we ons weerstandsvermogen. De risico's en het weerstandsvermogen van het Grondbedrijf behandelen we apart. Daarbij sluiten we aan op het Meerjarenperspectief Grondexploitaties 2017. Het weerstandsvermogen is de weerstandscapaciteit gedeeld door de financiële gevolgen van risico's. Het weerstandsvermogen geeft aan of we genoeg reserves hebben om risico's op te vangen.

We hebben in deze paragraaf ook de financiële kengetallen en ijkpunten opgenomen en gewaardeerd. Dat zijn goede graadmeters voor de financiële positie van de gemeente. We zien dat de verbetering van de financiële positie, zoals we gepresenteerd hebben in de MPB 2017-2020 en de jaarrekening 2016 doorzet.

4.1.2 Risicobeheersing en risico's

Onze gemeente voert een voorzichtig financieel beleid. Bij de voorbereiding van de (meerjaren)programmabegroting en aparte voorstellen toetsen we de budgetten die we nodig hebben. We brengen daarbij ook de risico's in beeld.

In 2017 hebben we als college het risicomangement geëvalueerd. Daaruit is gebleken dat we sinds de nieuwe nota risicomangement in 2013 belangrijke stappen hebben gezet. Het bewustzijn rondom risico's is groter en we zijn bij belangrijke dossiers (o.a. Grondbedrijf en Sociaal domein) in staat om via beheersmaatregelen de risico's goed te beheersen. Wel zien we dat op onderdelen nog wel verbetering mogelijk is. De informatieverstrekking rondom risico's beperkt zich nog teveel tot het geven van inzicht in de status quo. We gaan daarom in het vervolg uw raad meer inzicht geven in de maatregelen die we treffen, de voortgang daarin en de gerealiseerde effecten. Daarnaast zien we dat de risico's die we in kaart hebben gebracht toch veelal financiële risico's zijn. Niet financiële risico's, met name die het realiseren van onze inhoudelijke doelen in de weg staan of die een fors effect kunnen hebben op het imago van onze gemeente, zijn nog onderbelicht.

In 2017 zijn de eerste stappen gezet om bovenstaande punten op te pakken. In 2018 zullen vervolgstappen worden gezet waarbij met name wordt ingezet op het meer in beeld brengen van de niet-financiële risico's.

In de voorliggende MPB treft u bij de programma's de TOP-risico's aan die we op dit moment onderkennen. Het gaat dan om risico's met een groot financieel gevolg of die forse invloed

hebben op het imago of het halen van onze doelstellingen. In de paragraaf weerstandsvermogen is een financiële vertaling van alle in beeld gebrachte risico's gemaakt. Deze zijn daarbij ingedeeld in 3 categorieën: Risico's Algemene Dienst, Risico's Sociaal domein en Risico's Grondbedrijf.

4.1.2.1 Risico's (projecten) Grondbedrijf

De risico's van het Grondbedrijf worden in eerste instantie binnen het Grondbedrijf zelf opgevangen. Voor het risico op de projecten van het Grondbedrijf is de Algemene Reserve Grondbedrijf (ARG) gevormd. Deze reserve bepaalt vooral de weerstandscapaciteit van het Grondbedrijf. Voor het Grondbedrijf geldt als norm, dat de weerstandscapaciteit groter is dan het risicobedrag, met andere woorden: weerstandsvermogen > 1.

Grootte van de risico's van het Grondbedrijf

Bij het Grondbedrijf zijn er twee soorten risico. Risico's die buiten het project liggen, zoals ontwikkelingen op de markt en van de prijs. Deze risico's hebben gevolgen voor het resultaat van meerdere complexen. En risico's binnen het project die het resultaat van dat complex kunnen beïnvloeden.

In het Meerjarenperspectief Grondexploitatie (MPG) 2017 hebben we deze risico's in vijf onderdelen verdeeld. In de tabel hieronder ziet u per onderdeel het brutorisicobedrag. We kunnen de risico's voor een deel opvangen met de post Onvoorzien of door bijstelling van de winstverwachting. Voor het resterende deel hebben we de ARG als buffer nodig.

Beeld van de risico's van het Grondbedrijf uit het MPG 2017

nr	Risico-onderdelen	Brutobedrag	Verwijzing naar MPG
1	Projectoverstijgende risico's wonen	€ 4,0 miljoen	§ 8.2
2	Projectoverstijgende risico's niet-wonen	€ 5,3 miljoen	§ 8.2
3	Risico's projecten op basis van statistische methode	€ 3,7 miljoen	§ 8.3
4	Risico's projecten op basis van IFLO-methode	€ 0,7 miljoen	§ 8.4
5	Kwalitatief woningbouwprogramma 2020-2030	€ 7,4 miljoen	§ 8.5
Totaal		€ 21,1 miljoen	

Toelichting bij deze tabel:

- De bedragen zijn brutobedragen. Hiervan kunnen we € 6 miljoen dekken uit winstverwachtingen en posten Onvoorzien. Als we dit bedrag van de brutorisico's aftrekken, hebben we een weerstandscapaciteit nodig van € 15,1 miljoen.
- We berekenen het risico van de overige complexen op basis van de IFLO-methode. Volgens die methode is het risico binnen een grondexploitatiebegroting de som van 10% over de boekwaarde en 10% over de kosten die nog moeten worden gemaakt voor het project. IFLO = Inspectie Financiën Lokale en provinciale Overheden.

Grootste risico's

Hieronder lichten we de grootste risico's toe. U vindt een uitgebreidere beschrijving in het MPG 2017.

Externe omstandigheden (nummers 1 en 2 in de tabel)

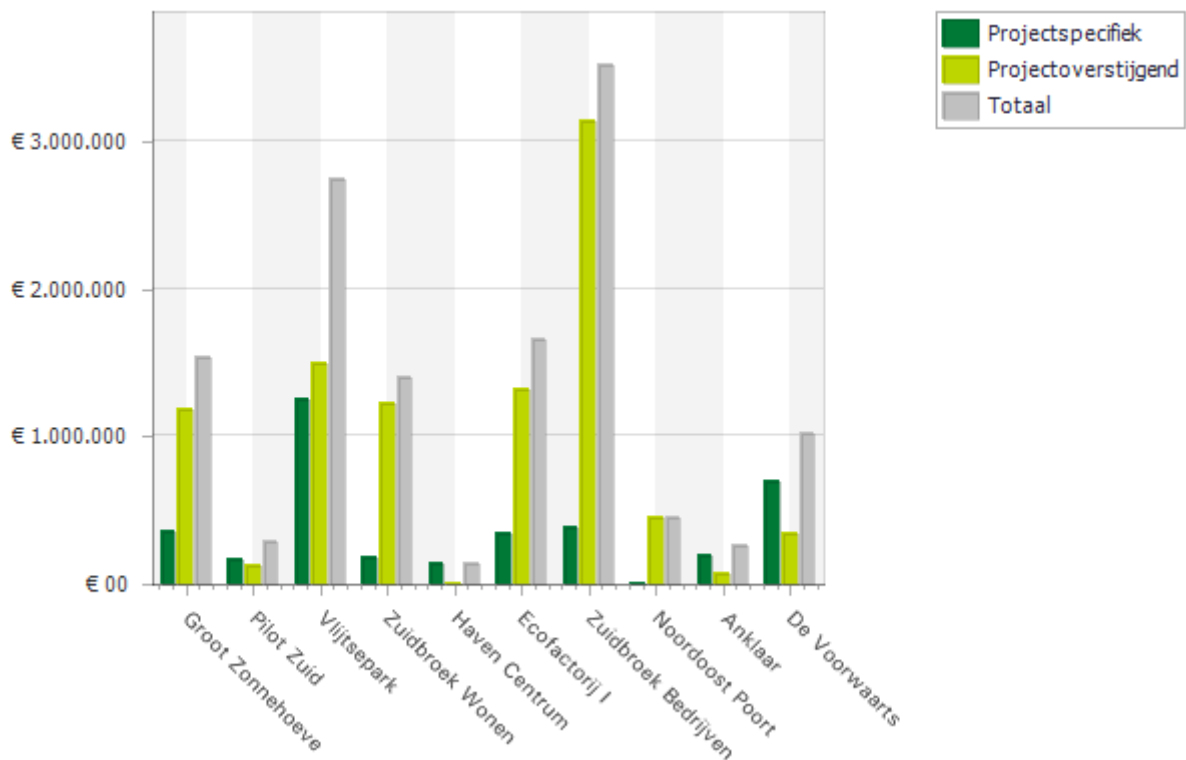
Externe omstandigheden zijn de grootste risico's van het Grondbedrijf. Het zijn onder andere inflatie, lagere grondopbrengsten en vertraging in de uitgifte. Deze risico's zijn bijna helemaal het gevolg van economische omstandigheden. We hebben ze meegenomen bij de onderdelen 1 en 2 in de tabel.

Projectspecifieke openbare risico's en kansen (nummer 3 in de tabel)

Risico's binnen de projecten zijn:

- mee- en tegenvallers op de civiele ramingen;
- lagere grondopbrengsten bij de meergezinslocatie Groot Zonnehoeve;
- de prijs van enkele bedrijfskavels die nog niet te koop zijn in Zuidbroek;
- mogelijk een lagere opbrengst voor een bedrijfskavel op Ecofactorij;

- verkoop van bestaand vastgoed op de inbreidingslocaties;
- de bestemmingsplanprocedure voor vestiging van Hornbach op De Voorwaarts.

Kwalitatief woningbouwprogramma (nummer 5 in de tabel)

Recent heeft het college besloten de kaderwijziging van Villahoeve aan de raad voor te leggen. Hiermee wordt een keuze gemaakt om kavels voor dure woningen om te zetten naar een goedkoper segment. Aanvullend op deze kaderwijziging wordt er in het MPG 2017 rekening gehouden met het omzetten van 86 dure woningen naar goedkopere categorieën voor de periode 2020 en verder. Hierbij hoort een risicobedrag van € 7,4 mln. Dit bedrag is niet meer actueel, de markt trekt aan en de verkoop van kavels en woningen in de dure categorie loopt goed. Op dit moment is er weer een wachtlijst voor mensen die graag een kavel zouden willen kopen, terwijl het risicobedrag van € 7,4 mln voor een aanzienlijk deel uitgaat van de omzetting van juist die kavels naar woningen in een goedkoper segment.

Door de aantrekkelijke markt en de kaderwijziging van Villahoeve ontstaat de situatie dat er nog maar een beperkt aantal locaties binnen het Grondbedrijf zijn waar duur programma omgezet kan worden naar goedkoper programma. Dit komt voornamelijk neer op Zuidbroek en mogelijk het programma dat vanuit de call is toegewezen aan het Grondbedrijf. In Zuidbroek zal het met name gaan om het omzetten van 'projectmatige' dure woningbouw en niet meer om kavels. De financiële impact is hierdoor aanzienlijk kleiner en daardoor neemt het risicoprofiel van € 7,4 mln met circa

€ 3 mln af naar een bedrag van € 4,4 mln.

Door deze wijzigingen kan het in het MPG 2017 opgenomen bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit worden bijgesteld van € 15,1 mln. naar € 12,1 mln.

Weerstandsvermogen grondbedrijf

De weerstandscapaciteit van het Grondbedrijf bestaat uit de volgende onderdelen:

- Post onvoorzien binnen grondexploitatiebegrotingen
- Eventuele winstverwachting van grondexploitatiebegrotingen
- Algemene Reserve Grondbedrijf (ARG)

Het weerstandsvermogen wordt berekend door de weerstandscapaciteit te delen door het risicobedrag. Rekening houdend met de mogelijkheid om risico's binnen projecten op te kunnen

vangen (post onvoorzien of lagere winstverwachting) zou op basis van de huidige inzichten (juli 2017) de ARG per 31-12-2017 € 12,1 miljoen (risicobedrag) moeten bedragen. Op basis van de actuele prognoses komt deze eind 2017 uit op € 23,5 mln. waardoor het verwachte weerstandsvermogen uitkomt op 1,94 (€ 23,5 / € 12,1). Aangezien het weerstandsvermogen in principe niet hoger dan 1,0 hoeft te zijn, kan op basis van deze cijfers eind 2017 vooralsnog een afdracht van €11,4 mln aan de Algemene Dienst plaats vinden.

Actuele ontwikkelingen

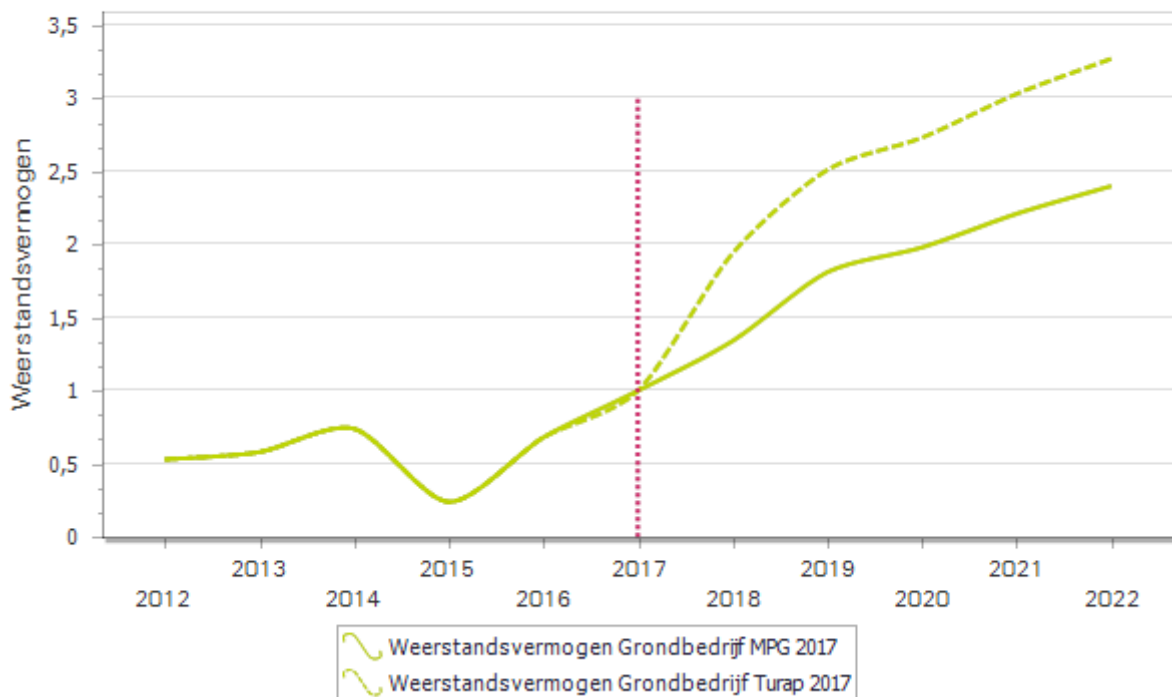
Bij bovengenoemde cijfers zijn een aantal ontwikkelingen nog niet meegenomen. Voorbeelden hiervan zijn de uitkomst van de doorrekening van de toegekende woningen uit de Call, de kwalitatieve- en kwantitatieve woningbouwprogrammering en de verdere ontwikkeling van de geraamde grondopbrengsten. Deze onderwerpen kunnen allen een effect hebben op het resultaat van het grondbedrijf aan het eind van het jaar.

Hetzelfde geldt voor het risicoprofiel van het grondbedrijf. Naast de € 3,- mln. verlaging van het risico die betrekking heeft op de kwalitatieve woningbouwprogrammering is de verwachting dat het algemene risicoprofiel van het grondbedrijf krimpt doordat de omvang van het grondbedrijf hard afneemt. Voor een deel wordt deze krimp teniet gedaan als de toegekende woningen uit de call worden toegevoegd aan het grondbedrijf. Aan het eind van het jaar kan hier meer inzicht in worden gegeven.

Bovenstaande cijfers en onderstaande tabel moeten in dit perspectief worden beschouwd.

Weerstandsvermogen Grondbedrijf

(Omvang ARG / omvang risico's)

Ontwikkeling weerstandsvermogen en risico Grondbedrijf ten laste van Algemene Dienst

De komende jaren lijkt het weerstandsvermogen stevig te verbeteren (zie stijgende lijn na 2018) en daarmee een afdracht vanuit de ARG aan de Algemene Dienst mogelijk. Belangrijke disclaimer daarbij is dat de winstnemingen in de tijd en in omvang vaak onzeker zijn, al is de praktijk dat de geraamde winstnames steeds vaker daadwerkelijk worden gerealiseerd. De eerstkomende jaren zijn de winstnemingen afhankelijk van enkele grote grondverkoop. Wanneer zo'n grondverkoop later of helemaal niet plaatsvindt zal dit direct een aanzienlijk effect hebben op de ontwikkeling

van het weerstandsvermogen. Tevens is er in bovenstaande grafiek van uitgegaan dat de omvang van de risico's de komende jaren niet wijzigt. Dat zal in werkelijkheid niet het geval zijn.

4.1.2.2 Risico's AD incl. sociaal domein

Als we een overzicht maken van de risico's in de AD en bepalen hoe groot die zijn, kijken we naar:

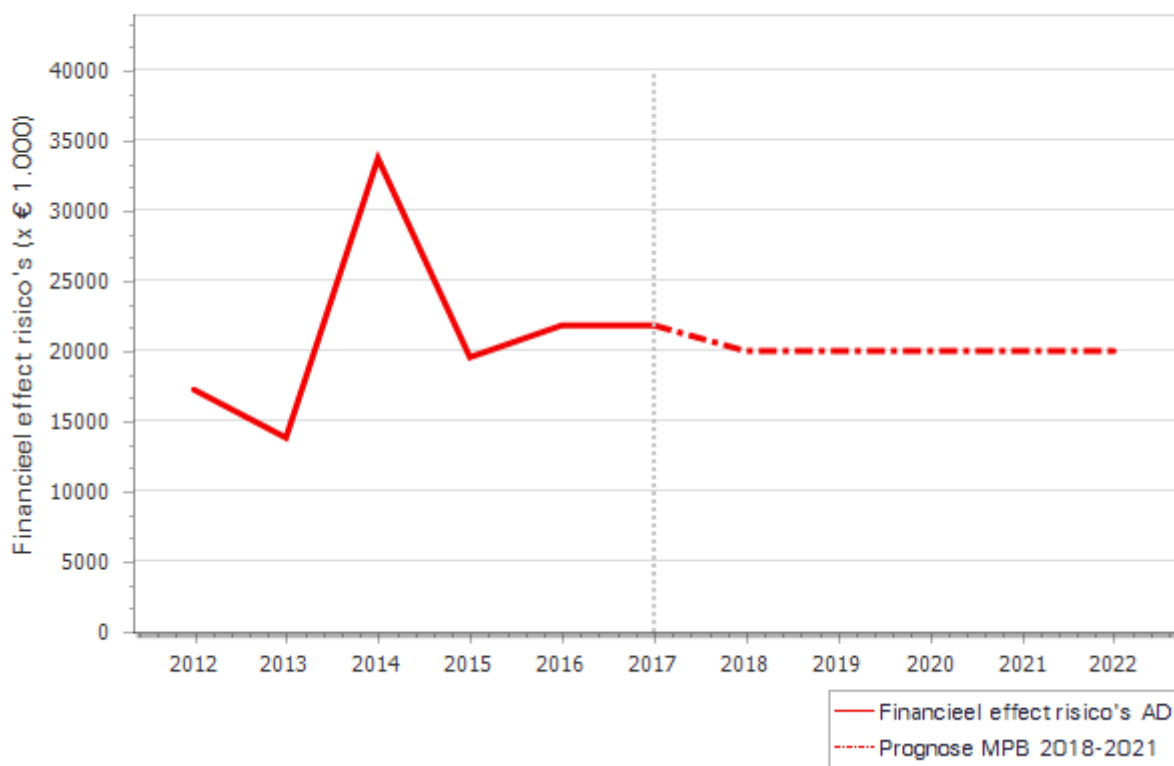
- de kans, dat een risicogebeurtenis zich voordoet;
- de financiële gevolgen van een risico;
- de invloed op de prestaties en het imago van de gemeente.

We nemen de risico's op in de Apeldoornse risicomatrix en geven ze weer in risicoprofielen. Die risico's komen voor een deel af en toe voor en zijn voor een deel altijd aanwezig. Bij de bepaling van de grootte van de risico's gaan we ervan uit, dat structurele risico's in vier jaar worden gedekt door ombuigingen binnen de begroting, aanpassing van beleid of beheersmaatregelen. Dit leidt tot een verdubbeling van de financiële gevolgen. Het 1e jaar zijn de gevolgen 100%, het 2e jaar 67%, het 3e jaar 33% en het 4e jaar 0%.

We hebben de grootte van de risico's van de AD nu berekend op € 20 miljoen. In de MPB 2017-2020 gingen we uit van een risicobedrag van € 20,6 miljoen. Ten opzichte van de MPB 2017-2020 is het risico met € 0,6 miljoen afgenomen.

De Toprisico's en beheersmaatregelen worden in de programma's toegelicht.

Ontwikkeling risico's AD incl. sociaal domein

Grafiek 4.3: Ontwikkeling risico's Algemene dienst en financieel effect

Hieronder gaan we in op de TOP-risico's van de AD. Dat zijn de risico's met een kans van minimaal 25% dat ze gebeuren en met een financieel gevolg van meer dan € 500.000. Onder meer de grote risico's van de 3 decentralisaties vallen hieronder.

TOP-risico's AD

Het financiële gevolg van onze risico's ramen we op € 20 miljoen. De 10 TOP-risico's zijn € 12 miljoen. Hiervan heeft € 5,8 miljoen te maken met het sociaal domein. We geven een toelichting op de TOP-risico's en beheersmaatregelen in het programma waar het risico is. We geven hier een overzicht.

TOP-risico's Algemene dienst									
Nr.	Eenheid	Risico	Bedrag	Kans	I/S	Netto financieel gevolg weerstandsvermogen	Impact op de doelstelling		Totaal Impact op het imago
Programma 1									
264	Eenheid Financiën	Financiering en rente risico's	1.000.000	25%	S	500.000	2	1	3
601	Eenheid Financiën	Regionalisering	3.000.000	25%	I	750.000	1	1	2
568	Eenheid Financiën	Innen belastingen	500.000	25%	I	125.000	1	3	4
741	Eenheid Financiën	BTW-compensatiefonds aandeel in de algemene uitkering	3.500.000	50%	S	3.500.000	2	2	4
861	Eenheid Informatie	Datalek	1.000.000	50%	I	500.000	3	3	6
Programma 5									
561	Eenheid Jeugd, Zorg & Welzijn	Onderwijshuisvesting	500.000	25%	S	250.000	2	1	3
641	Eenheid Jeugd, Zorg & Welzijn	Structureel onvoldoende budget Jeugdzorg	2.500.000	50%	S	2.500.000	3	3	6
Programma 6									
642	Werkplein Activerium	Structureel onvoldoende budget Bijstand	500.000	50%	S	500.000	3	3	6
Programma 7									
1041	Eenheid Jeugd, Zorg & Welzijn	structureel onvoldoende budget beschermd wonen en maatschappelijke opvang	1.000.000	40%	S	800.000	3	1	4
761	Eenheid Jeugd, Zorg & Welzijn	Structureel onvoldoende budget Wmo lokaal	2.500.000	40%	S	2.000.000	3	3	6
Overige risico's						5.169.625			
Totaal						16.594.625			

Ten opzichte van de TOP-risico's in de Jaarrekening 2016 zijn enkele TOP-risico's gewijzigd of vervallen:

Gewijzigd

741 BTW compensatiefonds

Door de hogere accessen in de meicirculaire 2017 stijgt het plafond van het BCF. Tegelijk gaan gemeenten meer investeren en daardoor meer BTW compenseren. Gevolg is, dat de ruimte in het BCF, die via het gemeentefonds wordt verdeeld over gemeenten kleiner wordt.

We verwachten, dat daardoor het risico (kans en bedrag) groter wordt dat we een lagere algemene uitkering krijgen uit het gemeentefonds.

561 Onderwijshuisvesting

de ontwikkeling van aantallen leerlingen kan ertoe leiden, dat we schoolgebouwen moeten sluiten. We proberen hierop tijdig te anticiperen en maken afspraken met schoolbesturen.

Door toepassing van beheersmaatregelen (herbestemmen voor onderwijshuisvesting of herontwikkeling naar woningbouw) kunnen we forse extra afschrijving in veel gevallen beperken. Deze maatregelen zijn ook opgenomen in de uitvoeringsnota OHV 2016-2019. Door de genomen maatregelen en gelet op de laatste ontwikkelingen is de kans dat we op enig moment toch een forse afschrijving moeten doen kleiner geworden.

1041 Beschermd wonen en maatschappelijke opvang.

Afgelopen jaar is er meer inzicht ontstaan in het budget beschermd Wonen en maatschappelijke opvang en de risico's, die eraan verbonden zijn. Recente landelijke bestuurlijke afspraken vergroten het risico, dat het budget onvoldoende zal zijn (40% i.p.v. 30%). In de Transformatie agenda Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen zijn wij uitgebreid op de risico's ingegaan. We schatten nu in dat dit risico structureel is. In de jaarrekening gingen we nog uit van een incidenteel risico.

761 WMO

Als gevolg van verlaagde rijksvergoedingen bestaat de kans dat de budgetten die onze gemeente voor maatschappelijke ondersteuning ontvangt ontoereikend zijn voor de kosten die wij maken. Hierdoor kunnen er structurele tekorten ontstaan voor Apeldoorn. Dit risico wordt nog versterkt door de gevolgen van nieuwe instroom van cliënten vanuit de zwaardere zorg (MO/BW en WLZ) naar de lichtere zorg. Tenslotte kan een onvoldoende tempo van de transformatie leiden tot hogere kosten, waardoor het risico ontstaat dat de uitvoeringskosten niet meer volledig gedekt kunnen worden.

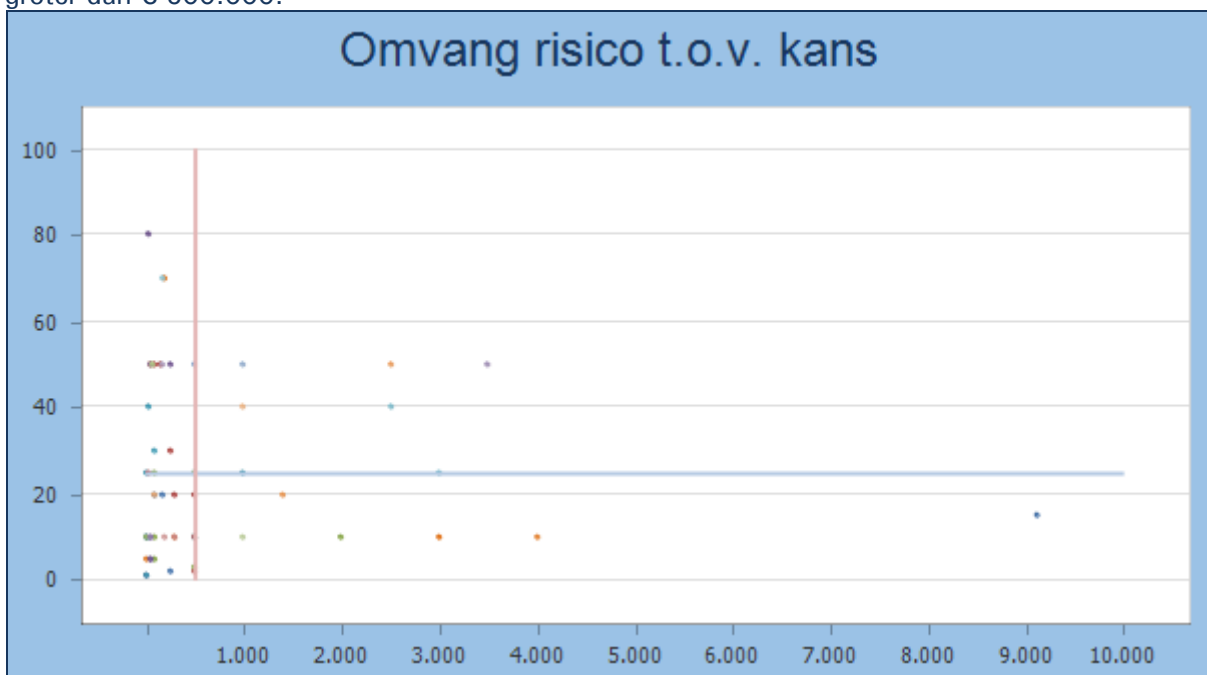
Vervallen.

262 Planschade.

Het risico is geen TOP- risico meer nu de Hooge Raad in een schadegeval uitspraak heeft gedaan. De gemeente hoeft in dat geval geen schade te vergoeden.

Risicoprofielen risico's AD

De TOP-risico's met de grootste kans dat ze gebeuren en het grootste risicobedrag zitten in kwadrant I (rechtsboven) van het risicoprofiel. Daar is de kans groter dan 25% en het risico groter dan € 500.000.

De matrix laat zien, dat de meeste risico's kleine financiële gevolgen hebben.

4.1.3 Weerstandscapaciteit

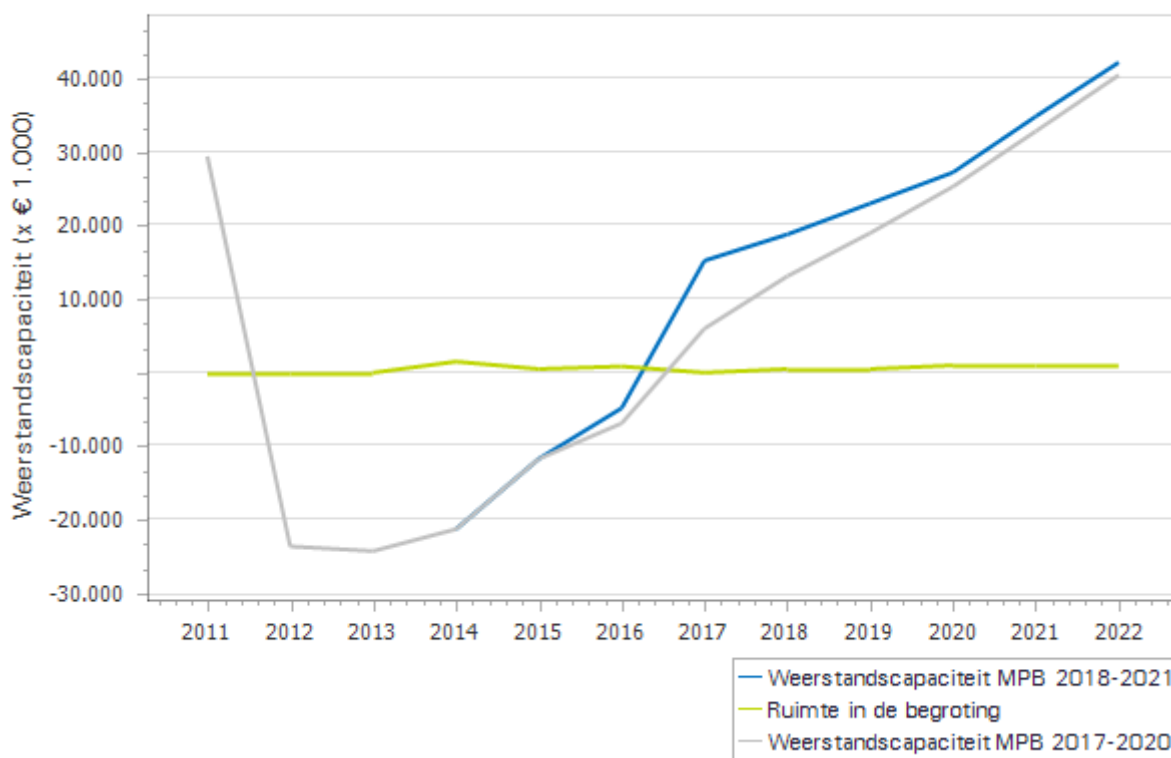
De weerstandscapaciteit zijn de middelen en mogelijkheden die we hebben om kosten te dekken van risicogebeurtenissen die we niet hebben begroot. Voor het bepalen van de weerstandscapaciteit kijken we naar drie componenten:

- het buffervermogen
- ruimte in de begroting
- belastingcapaciteit die we niet gebruiken.

De weerstandscapaciteit eind 2018 in de MPB 2017-2020 was berekend op € 13 miljoen. In deze MPB zien we dat de weerstandscapaciteit eind 2018 is gestegen naar € 18,8 miljoen. Dit is een gevolg van de resultaatbestemming 2016 die in 2017 is verwerkt. Daar tegenover staat, dat er een groter beroep gedaan wordt op de reserve sociaal domein dan we vorig jaar hadden gecalculerd.

Op basis de ontwikkelingen volgens de MPB 2018-2020 groeit de weerstandscapaciteit de komende jaren verder naar € 42,1 miljoen eind 2022.

Ontwikkeling weerstandscapaciteit

4.1.3.1 Buffervermogen

Het buffervermogen zijn de algemene reserves in ons eigen vermogen, die we kunnen gebruiken om risico's op te vangen. De basis voor het buffervermogen is de algemene reserve. Die corrigeren we voor de negatieve reserves, zoals de Reserve Tekort Grondbedrijf. In 2016 heeft u uit het resultaat 2015 de reserve sociaal domein gevormd. Uit deze reserve kunnen we de risico's binnen het sociaal domein opvangen. Daarom is deze reserve ook een algemene reserve. Het buffervermogen is eind 2018 € 18,7 miljoen en groeit naar € 41,4 miljoen in 2022.

4.1.3.2 Ruimte op de begroting

Ook de mogelijkheid om binnen de bestaande begroting te bezuinigen is een factor die de weerstandscapaciteit bepaalt. Want als het echt tegenzit en we niet genoeg of helemaal geen

eigen vermogen hebben, moeten we flink bezuinigen. We hadden de afgelopen jaren een grote structurele opvangbuffer opgenomen in de MPB, omdat we nog veel taakstellingen moesten uitvoeren en er onzekerheden waren. We hebben nu een aparte reserve sociaal domein gemaakt. Bovendien liggen we met ons financieel herstel op koers. Voor 2017 en 2018 hebben we geen buffer opgenomen. Bij de vaststelling van de Voorjaarsnota 2017 bent u ermee akkoord gegaan, dat we weer een buffer opnemen: € 250.000 in 2019 en € 750.000 vanaf 2020.

4.1.3.3 Onbenutte belastingcapaciteit

De ongebruikte belastingcapaciteit zijn de mogelijkheden die we hebben om extra inkomsten te krijgen door belastingen te verhogen of heffingen meer kostendekkend te maken. Onze heffingen zijn nu 100% kostendekkend. Een hogere dekkingsgraad is niet toegestaan. Dit biedt dus geen mogelijkheid voor extra inkomsten. De afvalstoffenheffing en het rioolrecht leveren de meeste inkomsten op. U heeft besloten om de macronorm los te laten en de OZB vanaf 2018 nog maar met de inflatiecorrectie te verhogen. Wij zien dit als een kader voor de komende jaren en hebben daarom geen ongebruikte belastingcapaciteit als buffer opgenomen.

In het overzicht hieronder ziet u de weerstandscapaciteit in de jaren 2013 tot en met 2022 en uit welke onderdelen de weerstandscapaciteit bestaat.

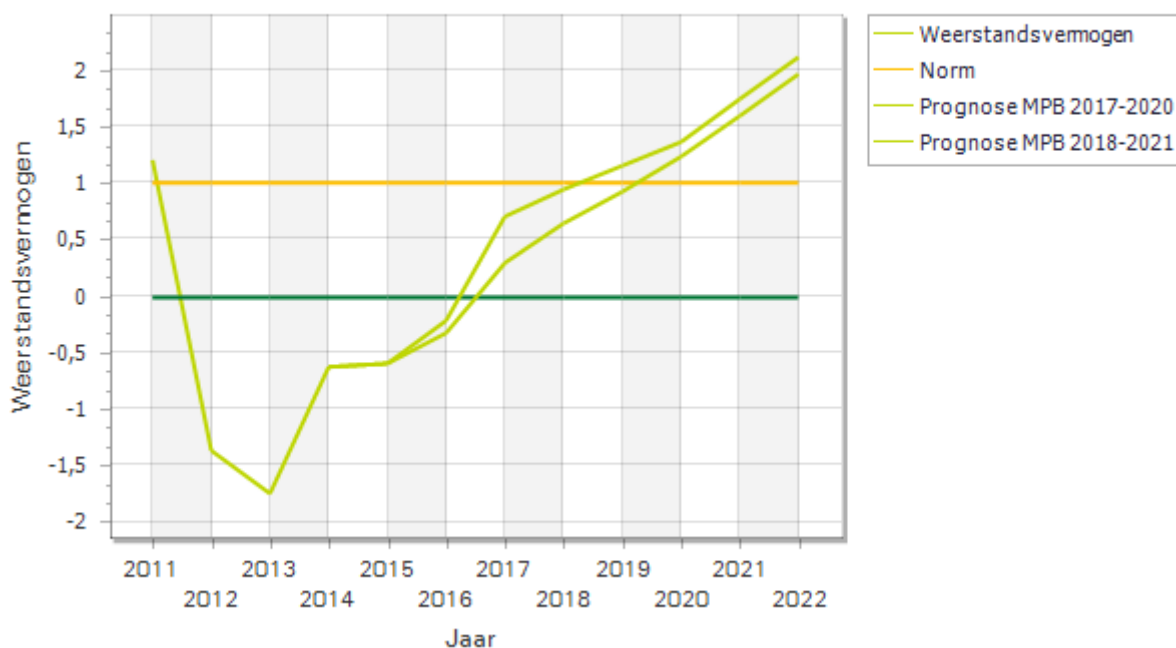
4.1.3.4 Omvang weerstandscapaciteit

weerstandscapaciteit AD einde jaar (*€1000)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve	9.901	9.706	23.494	23.332	21.736	20.013	27.716	35.037
Reserve inlopen tekort grondexploitatie	-36.308	-31.119	-17.443	-10.889	-5.352	97	0	0
Reserve Sociaal Domein	14.200	15.738	9.157	6.339	6.339	6.339	6.339	6.339
Egalisatiereserve bouwleges	0	0	0	0	0	0	0	0
Egalisatiereserve begraafplaatsen	0	0	0	0	0	0	0	0
Buffervermogen	-12.207	-5.675	15.208	18.782	22.723	26.449	34.055	41.376
Ruimte in de begroting	500	863	0	0	250	750	750	750
Weerstandscapaciteit AD	-11.707	-4.812	15.208	18.782	22.973	27.199	34.805	42.126

4.1.4 Weerstandsvermogen

We zien, dat zowel onze weerstandscapaciteit is toegenomen en dat de grootte van de risico's van de AD zijn afgenomen. Ten opzichte van de MPB 2017-2020 verbetert het weerstandsvermogen 2018 van 0,64 naar 0,94. Vanaf 2019 is het weerstandsvermogen groter dan 1.

Ontwikkeling weerstandsvermogen

4.1.5 Financiële positie

Naast het weerstandsvermogen zijn er ook andere graadmeters voor de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Met ingang van 2016 moeten gemeenten op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording deze financiële kengetallen opnemen in de paragraaf Weerstandsvermogen.

Voor het financieel herstel hebben we de grootte van de Algemene Reserve in 2022 als richtpunt genomen.

In 2016 heeft u bij uw besluit over de MPB 2017-2020 besloten, dat we duurzaam financieel herstel willen bereiken door ons eigen vermogen te vergroten en onze schuldpositie klein te houden. Onze solvabiliteit en netto gecorrigeerde schuldquote zijn ijkpunten, waaraan we meten of we dat doel hebben bereikt.

Voor de andere kengetallen gebruiken we de normen van de provincie Gelderland. In de tabel hieronder hebben wij die normen verwerkt.

Financiële kengetallen

Financiële Kengetallen:		Rekening 2015	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Norm	
a	Algemene reserve/ reserve tekort grondbedrijf in 2022 (in miljoenen)	€ 27,9	€ 38,8	€ 39,4	€ 35,0	> €20	Goed
b	Netto schuldquote	105,10%	113,12%	99,44%	101,26%	< 100%	Matig
c	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	94,95%	101,84%	89,92%	91,70%	< 90%	Voldoende
d	Solvabiliteitsratio	5,15%	8,32%	4,28%	8,98%	> 20%	Onvoldoende
e	Structurele exploitatieruimte	2,20%	0,58%	0,50%	0,60%	> 0,6%	Matig
f	Grondexploitatie	14,04%	10,85%	5,56%	5,53%	n.v.t.	n.v.t.
g	Belastingcapaciteit	98,18%	96,13%	96,13%	96,08%	n.v.t.	n.v.t.

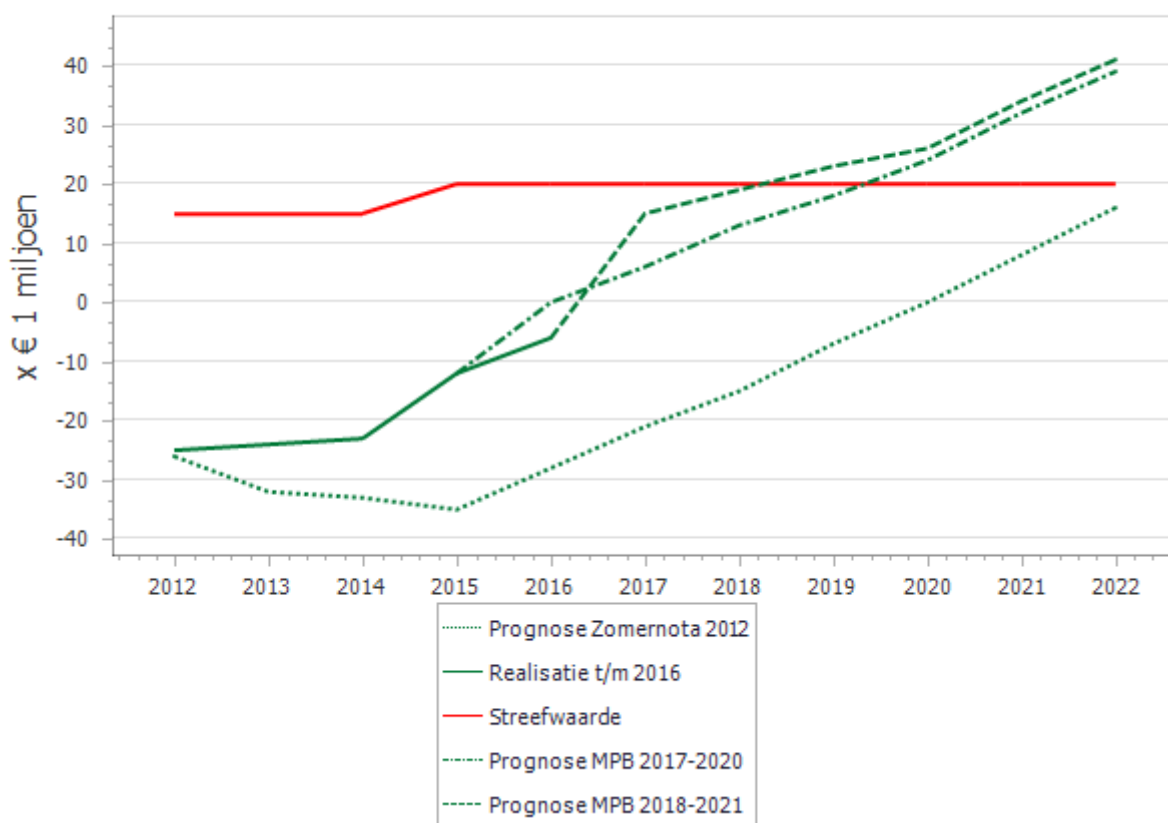
Toelichting

a. Algemene reserve

Met de zomernota 2012 hebben we ons financiële herstelplan gepresenteerd. Het doel van het plan is dat we weer genoeg ‘vet op de botten’ hebben. Daarvoor moest de Algemene Reserve in 2022 zijn gegroeid naar minimaal € 15 miljoen. Na de decentralisaties in het sociaal domein hebben deze norm verhoogd naar € 20 miljoen (inclusief de reserve sociaal domein). We hebben de raming van de Algemene Reserve geactualiseerd op basis van deze MPB 2018-2020, zie bijlage 1 bij deze begroting. We hebben de resultaatbestemming van de jaarrekening 2016 en de berekende afdracht van het Grondbedrijf aan de AD per 1 januari 2017 toegevoegd aan de Algemene Reserve.

We zien de bestemmingsreserve van het Grondbedrijf groeien. Het Grondbedrijf verwacht dat bij de resultaatbepaling over 2017 mogelijk € 11,4 miljoen van de reserve van het Grondbedrijf zou kunnen vrijvallen ten gunste van de AD. Een eventuele afdracht verwerken we in de jaarrekening 2017. In deze MPB is hiermee nog geen rekening gehouden.

Ontwikkeling AR / Buffervermogen

b. Netto schuldquote (verplicht)

De netto schuldquote laat zien hoeveel schuld we hebben in verhouding tot onze baten. We hadden eind 2016 minder schulden. We zien, rekening houdend met onze geplande investeringen, dat onze schuld komende jaren verder afneemt. We streven naar een schuldquote kleiner dan 90%.

c. Netto schuldquote gecorrigeerd¹ (verplicht)

In de MPB 2016-2019 hadden we al aangegeven, dat voor een financieel gezonde situatie deze netto schuldquote lager moet zijn dan 90%. Voor de schuldquote gecorrigeerd houden we de volgende normen aan:

Netto schuldquote	< 90%	< 100%	100% < > 130%	> 130%
Kwalificatie	Goed	voldoende	Matig	Onvoldoende

¹ De correctie heeft te maken met geld dat wij aan anderen hebben geleend.

Een goede verhouding tussen onze bezittingen die we hebben betaald met schulden, en onze jaarlijkse inkomsten is maximaal 90%. De gecorrigeerde schuldquote zal ten opzichte van de jaarrekening 2016 verder verbeteren en in 2020 beneden de 90% uitkomen.

d. Solvabiliteitsratio

We hanteren de volgende normen voor onze solvabiliteit:

Solvabiliteit	≥ 20%	15% < > 20%	10 % < > 15%	< 10%
Eigen vermogen	> 160 mln	120 < > 160 mln	80 < > 120 mln	< 80 mln
Kwalificatie	Goed	voldoende	Matig	Onvoldoende

We willen onze solvabiliteit terugbrengen op het niveau van 2008. De komende jaren is onze solvabiliteit nog te laag. Op basis van deze jaarrekening en de aannames in de MPB 2018 - 2021 bedraagt ons eigen vermogen eind 2018 € 67 miljoen. Onze solvabiliteit is verbeterd naar bijna 9%, maar nog steeds onvoldoende. De prognose voor de komende jaren is positief. Onze solvabiliteit groeit sneller dan verwacht. In het huidige groeitempo verbetert onze solvabiliteit tot 'matig' in 2021, 'voldoende' in 2025 en 'goed' in 2030.

e. Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft aan welke structurele ruimte er is om extra eigen lasten te dragen. Onze structurele exploitatieruimte is klein.

f. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Het kengetal geeft het risico aan dat we lopen door waardevermindering van grond die we nog niet in exploitatie hebben genomen, en van bouwgrond in exploitatie.

g. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit laat zien hoe de belastingdruk van onze gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Onze belastingdruk ligt onder het landelijk gemiddelde.